

СУБОТА, 21 СЕРПНЯ 1993 РОКУ

■ Авторитетна думка

Душа народу — в нашій пісні

Невтішне становище нашої народно-пісенної культури турбує всіх, хто не байдужий до її долі. Найчастіше його пов'язують із тяжкою спадщиною минулого, з руйнівною дією асиміляторського режиму, який намагався знивелювати нашу культуру, підірвати її самобутнє коріння, вбити в народі історичну пам'ять. Це спричинилося до того, що народ у значній своїй частині став байдужий до власних духовних надбань, не цінує тих багатств, які дісталися йому у спадщині. Шкода, заподіяна нашій духовності, справді велика і важко поправна, бо розірвані зв'язки поколінь, які забезпечують безперервність розвитку народних традицій, відновити дуже нелегко.

Проте це лише один бік справи — це, так би мовити, суб'єктивний вольовий чинник. Але є і інший, об'єктивний чинник розвитку пісенної культури, який, на жаль, від нас мало залежить.

Нині ми є свідками докорінних змін у нашему побуті, які спроявляють і далі спроявлятимуть все більший вплив на розвиток народно-пісенності. Суть їх така: віддоби культурного самообслуговування ми переходимо в добу сервісу.

Носіями народно-пісених традицій у наш час є переважно люди старшого віку, які росли й виховувались ще тоді, коли народна пісня жила в побуті повнокровним життям. Нині ж пісня з побуту чимдалі

рує систематично влаштовуємо «недільні співи» для всіх охочих (у Палаці культури «Славутич»). На масових фольклорних святах, що їх влаштовує колектив (веснянки, свято Купала, колядки та щедрівки) ми по можливості залучаємо до участі всіх присутніх. Для цього, поряд із концертними творами, використовуємо придатні для імпровізованого виконання пісні, танці, хороводи. Однак цього ще дуже мало для нашого двомільйонного міста.

Наше глибоке переконання, для відродження масового співу і піднесення престижу народної пісні слід обов'язково використати державні свята, як-от, День Києва та День незалежності, коли десятки тисяч людей сносять взад і вперед по Хрестатику, шукаючи розваг і видовищ. Якщо ми не докладемо зусиль, щоб хоч якусь соту частину їх збудити дотворчої активності, то гріш ціна всім нашим балачкам про духовне відродження. Тим-то ми вважаємо, що забивати людям мізки децибелами естрадної індустрії (як це в нас ведеться), не залишаючи при цьому іншого вибору, є злочин проти культури. Бо цим самим ми виковуємо духовних споживачів-паралітиків, незалежно від якості сервісу.

Пробудити серед пересічних духовних «утриманців» інтерес до

все більше переходить на сцену, стаючи об'єктом для слухання в концертах. У зв'язку з цим серед любителів пісні спостерігається розмежування на виконавців і пасивних споживачів: хто має якийсь хист і бажання — іде на сцену (таких дуже незначна частина), а всі інші слухають і тим задоволяють свої естетичні запити. Саме це й призводить наш співучий у минулому народ до втрати елементарних співочих навичок. Не секрет, що обиватель тепер часто взагалі соромиться співати на тверезу голову, а коли й спробує підтягувати «при оказії» в товаристві, то, виявляється, що вже й слова позабував...

Важливо знати, що концертна естрада — відносно нова форма життя пісні, порівняно з повсякденним побутом. У далекому минулому до концертуючих виконавців можна було віднести хіба що мандрівних кобзарів, лірників та співаків, що утримували в своїх маєтках поміщики-менеджери. В основному ж народні пісні люди співали їх творили переважно самі для себе, для власного задоволення. Та й клуби по містах і селах тоді ще були рідкістю.

Саме в процесі повсякденного побутового співу наш народ вітворив десятки тисяч пісень, які відбивають всі сторони його життя і становлять наше безцінне духовне надбання. Що ж до сцени, то тут головним чином відтворюється й шліфується те, що вже створено в побуті. Інакше кажучи, якщо побутовий спів має продуктивний характер, то сценічне життя пісні — репродуктивний. Не дивно, отже, що процес народного піснетворення в наш час помітно загальмувався. Проте і наша пісenna спадщина, якою ми так пішаємо, загубить свою дієвість і силу, якщо лежатиме мертвим скарбом у збирниках та архівах. Во ж на сцені, як відомо, використовується дуже незначна частина тих пісенніх скарбів, що їх створив народ.

Отже, майбутнє нашої народно-пісенної культури великою мірою залежатиме від побутового співу — це І основа. Жодні колективи і найяскравіші «зірки» нас не вратять, якщо ми відвикнемо співати в побуті. Щоправда, в сучасному місті, на відміну від села, умови для цього не вельми сприятливі. Саме це примушує нас шукати такі форми роботи, які б допомогли якось відправити становище і стимулювати масовий побутовий спів.

Певний досвід у цьому має етнографічний хор «Гомін». Поряд із repetиціями постійного складу хо-

туртого спіну — справа нелегка (бо ми вже надто далеко зайдли), тут потрібно і зручне постійне місце, і зручний час, і роз'яснювальна робота та реклама — словом, режим найбільшого сприяння — тільки тоді можна сподіватися на успіх. Досвід показує, що найвигідніші умови для цього має майдан Незалежності: туте природний амфітеатр, тут завжди людно і саме тут при сприятливій нагоді таки лунає гуртовий спів — після мітингів, після святкових салютів та естрадних концертів, які подеколи затягуються до ночі. На жаль, ми не надаємо учасникам масових співів зручні години і багато на цьому втрачамо.

А тим часом тут не потрібно великих фінансових витрат і організаційних зусил: все має будуватися на самообслуговуванні. Слід лише подбати про радіомашину з мікрофонами та низькі драбинчасті помости для організації співочого простору (з тих, що встановлюються на тротуарах Хрестатика у святкові дні). І, звичайно ж, оптимальний вечірній час.

Шо ж до естрадних святкових концертів, то ми пропонуємо влаштовувати їх на стадіоні «Динамо», де для цього є всі умови: можна зручно сісти, зосередитися і кожного виконавця — співака, танцюриста чи акробата — буде видно, як на долоні.

Отже, ми уявляємо собі таку картину: 24 серпня, після 20.00 любителі народної пісні зійдуться на майдані Незалежності, але не для того тільки, щоб послухати артистів, а, насамперед, для того, щоб започаткувати і утвердити традицію щорічного імпровізованого свята народної пісні своїм власним співом. Можливо, й не все буде виходити відразу так, як би хотілося, але ж справжні традиції складаються десетиліттями — same цим вони й відрізняються від розвивих «міроприємств». Потрібні цілеспрямованість і терпіння — справа того варта.

Леопольд ЯЩЕНКО,
художній керівник етнографічного хору «Гомін» Будинку культури «Київметробуду», лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка.